

Stockholm 4 april 2025

KLYS remissyttrande över Region Blekinges kulturplan 2026-2029 (Dnr 2024/02184)

KLYS har tagit del av remissutgåvan av Region Blekinges kulturplan 2026-2029 (dnr 2024/02184) och vill för de yrkesverksamma kulturskaparnas räkning härmed lämna följande synpunkter.

1 Inledning

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – utgör en samlad röst för Sveriges professionella kulturskapare i kultur- och konstnärspolitiska politiska frågor och företräder via sina 14 medlemsorganisationer nästan 30 000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl a författare, dramatiker, journalister, bild- och formkonstnärer, musiker, kompositörer, tonsättare, regissörer, skådespelare, filmskapare och dansare. Organisationerna samarbetar inom KLYS i frågor som rör kulturskapares villkor, t ex konstnärspolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, trygghetssystem och yttrandefrihet. KLYS arbete bedrivs numera både på nationell, regional och kommunal nivå, varför kultursamverkansmodellen är särskilt viktig för oss att bevaka. KLYS bevakar löpande regionernas och kommunernas främjande av konstnärlig kvalitet och mångfald inom kulturen, samt balansen mellan kultur-, närings- och aspektpolitik av olika slag.

2 Sammanfattning av KLYS synpunkter

- Positivt att Region Blekinges kulturplan så tydligt tar upp förutsättningarna för yrkesverksamma kulturskapare, inklusive konkreta aspekter som inkomster, hot och hat samt vikten av armlängds avstånd och yttrandefrihet.
- Positivt att Region Blekinge lyfter fram kulturens betydelse för samhällsutvecklingen och prioriterar den i kulturplanen
- Introduktionen, de vägledande kulturpolitiska principerna, kulturpolitiska mål och nulägesbeskrivningarna är tydligt skrivna och innehåller bra begreppsdefinitioner.
- Vi värdesätter att planen synliggör infrastrukturen, behandlar arbetsmarknaden, lyfter vikten av kunskap om upphovsrätt och avtal samt uppmärksammar de svårigheter som kulturskapare har i socialförsäkringssystemet.
- Den önskade utvecklingen av kulturverksamheterna och vad de ska göra i praktiken är för otydliga i planen.
- Vi saknar konkretion och upplever att det finns för mycket allmänna skrivningar om kulturens roll och kulturplanens funktion, i förhållande till hur mycket som faktiskt handlar om Blekinges kulturutveckling i sak.
- Avsnittet "Tvärsektoriella områden" är för allmänt hållet och inte tillräckligt knutet till Blekinges specifika behov.

- Vi välkomnar regionens dialogarbete med ett kulturskaparråd, men i planen bör det utvecklas mera om vad detta samråds arbete innebär i sak och hur samrådet ska involveras i årliga uppföljningar av kulturplanen.
- Bra och tydlig begreppsanvändning i planen gällande professionella kulturskapare. Dock är begreppet konst och konstnär använt synonymt med bild- och formkonst och -konstnärer. KLYS förespråkar i stället den breda användningen av begreppet konst.
- Hur ska regionen göra för att upprätthålla kulturens egenvärde och konstnärlig frihet bl a i tvärpolitiskt utvecklingsarbete med sådant som hälsa, hållbarhet, Agenda 2030 och näringslivets perspektiv på kulturella och kreativa branscher?
- KLYS efterlyser i planen en större tydlighet i vad kulturskapares ekonomiska villkor handlar om i sak när det gäller olika sorters avtal och ersättningsnivåer inom olika konstområden.

3 Begrepp och definitioner

Begreppet kulturskapare

KLYS förespråkar generellt sett att regionerna i sina kulturplaner har en konsekvent användning av begreppet **professionell** (eller *yrkesverksam*) **kulturskapare** för att beteckna konstnärligt yrkesverksamma inom alla konstområden; såväl fritt verksamma, som institutionsanställda och sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer.

KLYS välkomnar att Region Blekinges kulturplan är konsekvent i begreppsanvändningen när det gäller skrivningar som handlar om de professionella kulturskaparna. Vi finner inga oklarheter här förutom att ordet "utövare" lite slarvigt används som en synonym på sidan 14.

Begreppen konst och konstnär

KLYS förespråkar, liksom Konstnärsnämnden, den breda definitionen av ordet *konst*, och att begreppet *konstnär* – när det används – betecknar verksamma inom *alla* konstområden, och inte endast *bild- och formkonstnärer*. I Blekinges kulturplan används *konst*begreppet främst för att beteckna bild- och formkonst, vilket framförallt gör sig gällande i avsnittet "Konst" på sidorna 36-37. KLYS finner att regionens sätt att använda begreppet konst så här blir missvisande i det stora hela. Begreppsanvändningen behöver ses över i detta avseende. När det gäller skrivningar om definitioner av konstnärligt skapande och konstens betydelse i samhället bör regionen utgå från den breda definitionen av konst och justera i en rad textavsnitt i planen för att skapa en större tydlighet och konsekvent definitionsmässighet.

Kulturell mångfald

På sidan 20 i kulturplanen lyfts "kulturell mångfald" i avsnittet "Kulturens betydelse för social hållbar utveckling". Vi välkomnar att begreppet kopplas till Unesco, men här borde konkret *Unescos mångfaldskonvention*¹ från 2005 nämnas. KLYS uppfattar avsnittet som allt för allmänt formulerat och saknar i planen konstområdesövergripande skrivningar om vad regionen särskilt vill framhålla i det konkreta arbetet för att främja kulturell mångfald i Blekinge, dvs. en bredd av konst- och kulturuttryck gällande det regionala kulturlivets utbud, distribution och produktionsmöjligheter för konstnärligt yrkesverksamma inom alla konstområden.

¹ <http://u4614432.fsdata.se/wp-content/uploads/2013/09/Unescos-konvention-om-skydd-f%C3%B6r-och-fr%C3%A4mjande-av-m%C3%A5ngfalden-av-kulturyttringar.pdf>

4 Samråd med professionella kulturskapare

KLYS värdesätter att Region Blekinge sedan flera år tillbaka har ett återkommande konstområdesövergripande samråd med professionella kulturskapare som representerar sina konstområden. Vi välkomnar beskrivningen av samrådets arbete på sidan 23, men det är korthugget. En så viktig sak borde utvecklas och tydliggöras mer i planen för förklara för läsaren hur denna grupp arbetar i relation till regionen, vilka konstområden som representeras och vilka sakfrågor som gruppen främst hanterar.

KLYS medlemsorganisation Svenska Fotografers Förbund (SFF) hoppas att yrkesgruppen fotografer räknas in aktivt vad gäller regionens dialoger och samråd. Om det inte redan har gjorts vill SFF uppmuntra regionen till att ta in en yrkesfotograf i samrådet det professionella kulturlivet. Det skulle vara ett lämpligt första steg för att öka kunskapen om fotografi och förståelsen för behoven bland yrkesverksamma fotografer i Blekinge. SFF hjälper gärna till med förslag på namn och kontakter. Se vidare i avsnitt 7.3 nedan.

Några generella informationspunkter om KLYS syn på regionala samråd med kulturskapare

- KLYS förespråkar en konstområdesövergripande dialoggrupp för att involvera professionella kulturskapare från alla konstområden i en samlad och samstämmig löpande dialog runt kulturplanens framtagande, genomförande och uppföljning.
- KLYS betonar vikten av att en representant för ett konstområde ska vara erkänt yrkesverksam och medlem i någon av KLYS medlemsorganisationer – något som borgar för professionalism och insyn i kultur- och konstnärspolitiska strukturer, både nationellt och regionalt, inom respektive konstområde. Läs mer i *KLYS samrådsguide* med rekommendationer för samrådsarbetet i regionerna. Se länk nedan².
- Samrådets deltagare ska arvoderas för varje möte enligt särskilda arvodesrekommendationer som KLYS tagit fram i samarbete med KLYS medlemsorganisationer; se broschyr *Att ta betalt*³. Rekommendationerna har uppdaterats och höjts 2024.
- KLYS vill också påminna om vikten av att lyfta *samtliga* professionellt verksamma kulturskapers röster och perspektiv i regionen, oavsett anställnings-/verksamhetsform/institutionskoppling. Samrådet bör så långt det är möjligt omfatta och representera både kulturskapare från det s k fria kulturlivet och anställda kulturskapare vid kulturinstitutioner i regionen. Om möjligt även sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer. Även institutionsanställda kulturskapers synpunkter måste beaktas.

² http://www.klys.se/wp-content/uploads/2015/11/KLYS_broschyr_samradsguide_2017.pdf

³ <https://klys.se/arvodesrekommendationer/>

5 Regionens kulturpolitiska inriktningar och mål

Region Blekinges kulturplan för 2026-2029 presenterar tre regionala kulturpolitiska mål som korrelerar med de nationella kulturpolitiska målen som är uppsatta inom ramen för kultursamverkansmodellen:

- Kulturens kraft tas tillvara inom alla samhällssektorer för att stimulera en hållbar utveckling i Blekinge
- Stärkta förutsättningar för professionella kulturskapare att verka och utvecklas i Blekinge, med yttrandefrihet som grund
- Ett breddat deltagande i Blekinges kulturliv

För att stimulera till goda måloppfyllelser ska regionen under planperioden göra en särskild satsning för att stärka den kulturella infrastrukturen och ”utveckla Blekinge som produktionsplattform”. KLYS välkomnar detta och då speciellt att regionen tar ett tydligt konstnärspolitiskt grepp i sin kulturpolitik genom att professionella kulturskapares villkor betonas som en viktig del i en stärkt kulturell infrastruktur. Det bådär dessutom gott att regionen påtalar att satsningen ”dockar väl in i flera andra övergripande strategier, planer och projekt, såsom Regionala utvecklingsstrategin, Besöksnäringstrategin, Handlingsplan för kulturella och kreativa branscher och Live in Blekinge.”

Men en sådan ambitiös och välformulerad satsning tror vi förpliktar en hel del, vilket väcker frågor om finansieringen och vilken resursfördelning som måste göras. Vad får eventuellt stryka på foten och vad kommer med säkerhet att genomföras i Blekinges regionala kulturpolitik under planperioden? KLYS ser fram emot att få veta mer om handlingsplaner och årliga verksamhetsplaner kopplat till regionens mål och insatser.

Det är positivt att Region Blekinge lyfter fram kulturens betydelse för samhällsutvecklingen och prioriterar den i kulturplanen. En stark kultursektor bidrar till regionens attraktionskraft och utveckling. Introduktionen, de vägledande kulturpolitiska principerna, kulturpolitiska mål och nulägesbeskrivningarna är tydligt skrivna och innehåller bra begreppsdefinitioner. Vi värdesätter att planen synliggör infrastrukturen, behandlar arbetsmarknaden, lyfter vikten av kunskap om upphovsrätt och avtal samt uppmärksammar de svårigheter som kulturskapare har i socialförsäkringssystemet.

Dock anser vi att den önskade utvecklingen av kulturverksamheterna är för otydliga – vad är det regionen faktiskt vill göra? Vi saknar generellt sett konkretion i planen och upplever att det finns för mycket allmänna skrivningar om kulturens roll och kulturplanens funktion, i förhållande till hur mycket som faktiskt handlar om Blekinges kulturutveckling i sak. Framför allt avsnittet ”Tvärsektoriella områden” är för allmänt hållet och inte tillräckligt knutet till Blekinges specifika behov.

Det är i alla fall föredömligt att kulturplanen så tydligt tar upp förutsättningarna för yrkesverksamma kulturskapare, inklusive konkreta aspekter som inkomster, hot och hat samt vikten av armlängds avstånd och yttrandefrihet. Vi ser det också som en styrka att kulturplanen tydligt står bakom kulturens plats och funktion i samhället, vilket är av särskild vikt i dagens politiska läge. Dock är balansen ojämn som nämnts ovan.

Vi har en liten farhåga inför den så kallade Blekingemodellen, som såklart är en bra garant för kulturupplevelser i skolan. Modellen tror vi dock riskerar att låsa kulturskaparna vid bestämda åldersgrupper och att bidra till en statisk arbetsmarknad för kulturskapare.

Kulturens egenvärde, konstnärlig frihet och principen om armlängds avstånd

En av de viktigaste frågorna för KLYS är att *principen om armlängds avstånd* används och värnas. Konsten ska stå fri från politiska viljor och konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas. Principen säger att konstnärliga och kvalitativa bedömningar av offentligt finansierad konst och kultur inte ska göras av den politiska sfären, utan av sakkunniga ämnesexperter, yrkesverksamma kulturskapare och konstnärliga ledare, t ex i särskilda referensgrupper. Principen är viktig att utveckla och upprätthålla, inte minst på regional och kommunal nivå.

KLYS välkomnar att Region Blekinge i sin kulturplan inledningsvis lyfter fram armlängds avståndsprincipen som en vägledande princip och vi instämmer i regionens påpekande i avsnittet "Verktyg för genomförande" om att utgångspunkter i det politiska arbetet handlar om kulturens egenvärde och armlängds avstånd. Regionens tydlighet på sidan 23 om "att slå vakt om den konstnärliga friheten" går i linje med vad Myndigheten för Kulturanalys skriver i sin rapport från 2021 när det gäller rekommendationer om konstnärlig frihet och att på regional och kommunal nivå i större utsträckning använda sig av externa sakkunniga på kulturområdet i bedömningsprocesser för vilken konst som ska få stöd.⁴

Ett i sammanhanget inspirerande exempel är Region Kronoberg som 2023 lät göra en extern utredning av hur principen tillämpas internt i organisationen. Det är något vi vill uppmuntra även Region Blekinge att göra under den kommande kulturplaneperioden.

En viktig fråga som kulturplanen borde ge mer svar kring är hur regionen avser att arbeta under den kommande fyraårsperioden för att ovillkorligen upprätthålla kulturens egenvärde och konstnärlig frihet bl a i tvärpolitiskt utvecklingsarbete med sådant som hälsofrågor, hållbarhetsfrågor, Agenda 2030 och näringslivsutveckling inom kulturella och kreativa branscher. (Mer om KKB i avsnitt 6 nedan.)

6 Kulturskapares villkor och regional konstnärspolitik

Region Blekinge är konstnärspolitiskt ambitiös med sin nya kulturplan. KLYS välkomnar det regionala målet som formulerar sig tydligt om främjandet av kulturskaparnas villkor: "Stärkta förutsättningar för professionella kulturskapare att verka och utvecklas i Blekinge, med yttrandefrihet som grund". Vi vill påminna om vikten av att regionen i handlingsplaner och andra dokument tydliggör hur, och vem som i praktiken ska ta huvud- respektive delansvar för att goda förutsättningar skapas.

Kulturskapares avtal och ekonomiska villkor

Regionen framhåller kulturskaparna väl i denna kulturplan, men trots en hel del viktig konkretion kring bland annat upphovsrätten saknar KLYS en del redogörelser för vad kulturskapares ekonomiska villkor handlar om i sak när det gäller olika sorters avtal och ersättningsnivåer. De olika konstområdena relaterar på olika vis till avtalspolicys av olika slag, som t ex att MU-avtal för bild och form är något helt annat än kollektivavtal för orkestermusiker – något som borde förtydligas och förklaras bättre i planen.

⁴ *Så fri är konsten - Den kulturpolitiska styrningens påverkan på den konstnärliga friheten*, MYKA, Rapport 2021:1, s 17, 235-236; den tredje rekommendationspunkten

Även om denna kulturplan kopplas till årliga planeringsdokument med mer detaljer bör en flerårig kulturplan i alla fall nämna vad olika konstområdets avtal och ersättningar faktiskt gäller principiellt. Regionen bör komplettera i planen med skrivningar om att ersättningar och arvoden ska följa gällande kollektiv- och ramavtalsnivåer – det ska gälla även om den som beställer arbetet inte omfattas av dessa. Vi vill påminna om att regionen alltid i sin egen anslagsgivning till professionella kulturaktörer bör beakta såväl gällande kollektiv- och ramavtal, som gällande arvodesrekommendationer och upphovsrätt. KLYS och medlemsorganisationerna har 2024 uppdaterat sina arvodesrekommendationer för konstnärer och kulturskapare⁵.

Generellt sett finns alltid risken med de fleråriga kulturplanerna att ambitioner gällande stärkta villkor för kulturskapare blir allt för allmänt hållna och därför kan kvarstå som regionala viljeinriktningar under hela planperioden, snarare än konkreta insatser i praktiken inom respektive verksamhetsområde.

Kulturskapares arbetsmiljö

Ingen yrkesverksam kulturskapare ska gå sönder på jobbet. Många gånger är kulturskapare anlitade eller inhyrda för att genomföra ett specifikt arbete eller finnas på en viss plats vid ett visst tillfälle i den offentligt arrangerade kulturen. Då är det viktigt att de har en trygg arbetsmiljö. Hos t ex scenarbetare på konserter och musikturnéer är det inte ovanligt med bristfälliga loger, arbetstider, och mycket annat.

Det är viktigt att kulturpolitiken regionalt verkar mot alla former av hot och trakasserier mot kulturskapare. Mer om denna sakfråga finns att läsa på KLYS hemsida⁶. KLYS välkomnar att Region Blekinges kulturplan särskilt uppmärksammar hot och hat-problematik, men i övrigt saknar vi skrivningar i planen om vikten av en god arbetsmiljö för kulturskapare och hur regionen arbetar främjande för arbetsmiljön i olika delar av kulturlivet.

Kompetensutveckling för kulturskapare

KLYS välkomnar att orden kompetensutveckling och fortbildning lyfts fram på flera ställen i Blekinges kulturplan kopplat till professionella kulturskapare. Men det finns inget samlat grepp i frågan i planen, och det blir otydligt var regionen avser att göra för insatser i praktiken inom de olika konstområdena. Kompetensutveckling borde i planen tas upp i ett eget rubricerat avsnitt för att öka tydligheten kring regionens avsikter i sak, om det finns några?

Kartläggning av kulturskaparna och deras förutsättningar

Generellt: Inom konstområden där detta inte redan gjorts rekommenderar KLYS att det görs en översikt över vilka kulturskapare som är yrkesverksamma i regionen; vilka som är knutna till de olika kulturinstitutionerna samt under vilka villkor de utför sina uppdrag och anställningar. En sådan kartläggning bör vara ett levande dokument att återkommande uppdatera för att skapa en god grund för en välförankrad och utvecklad regional konstnärspolitik under planperioden, som inger förtroende hos alla inblandade parter. KLYS står till förfogande vid behov inom olika former av kartläggningsarbete i kulturlivet.

Konstnärlig residensverksamhet

KLYS saknar i planen samlade skrivningar om konstnärlig residensverksamhet i Blekinge inom olika konstområden. Residens nämns mer inom vissa konstområden och det blir en viss obalans i hur

⁵ <https://klys.se/arvodesrekommendationer/>

⁶ <https://klys.se/hot-hat-och-trakasserier/>

detaljerat residenssatsningar beskrivs för olika sorters kulturskapare i länet. Kulturplanen skulle tjäna på att ämnet ”konstnärliga residens” beskrevs konstområdesövergripande i ett eget avsnitt.

Ett konstnärsresidens sätter regionen på kartan; lockar dit intressanta namn, och i förlängningen kan yrkesverksamma kulturskapare få upp ögonen för lokala berättelser och perspektiv att förmedla till omvärlden. Ofta kan publika framträdanden kopplas till residenset som ett sätt att ge tillbaka. Egna regionalt eller interregionalt organiserade residens behöver inte alltid vara särskilt kostsamma eller svåra att arrangera.

Kulturella och kreativa branscher (KKB)

KLYS värdesätter att Region Blekinge i förslaget till ny kulturplan ger ett stort utrymme åt kulturella och kreativa branscher, både tydligt rubricerat i ett eget avsnitt och i flera andra avsnitt i planen, bland annat i ett avsnitt med rubriken ”Kulturens betydelse för ekonomisk utveckling”.

På sidan 22 hävdas det att: ”Kulturella och kreativa branscher är en fråga för både näringspolitik och kulturpolitik, men främst är det en tillväxt- och näringspolitisk fråga.” KLYS ställer sig frågande till detta så tvärsäkert teknokratiska konstaterande, eftersom verksamheter inom KKB i allra högsta grad beror av beslut som på ett varierande vis förenar politikområdena tillväxt, näring och kultur. Kulturskaparen som kärnan i KKB behöver betonas och inte riskera hamna i skuggan av sådana påståenden. En kulturplan bör i KKB-skrivningar alltid framhäva kulturskaparnas roll och värnandet av konstens egenvärde i relation till företagsutveckling och näringsperspektiv inom kulturen. Vi vill uppmana Region Blekinge att läsa våra synpunkter på målen i regeringens KKB-strategi. KLYS har tagit fram ett 12-punktsprogram som också har bäring på det regionala perspektivet ⁷.

KLYS vill påminna om behovet av närmare samverkan mellan regional kultur- och näringspolitik, samt mellan kulturförvaltning och näringspolitisk förvaltning på regional nivå, bl a för att se till att näringspolitiska stöd på regional nivå också når fram till egenföretagande kulturskapare, som tyvärr ofta faller utanför specifikt näringsinriktade stöd.

KLYS hoppas att Blekinges regionala kulturskaparråd konsulteras i frågor kring KKB och får mötas med regionala näringspolitiska företrädare för brobyggande i sakfrågor gällande konstnärliga arbetsvillkor och generell KKB-utveckling i regionen.

Upphovsrätt för kulturskapare och konstnärer

KLYS välkomnar att Region Blekinge i sin kulturplan tydligt lyfter fram upphovsrättsliga frågor som berör konst, kultur och kulturskapare. Kanske kunde det kompletteras en del med redogörelser för hur upphovsrätten på kulturområdet hanteras i sak i regionens kulturutvecklingsarbete? Detta är ännu viktigare nu när KKB-sektorn ska utvecklas allt mer.

Generellt sett bör en regional kulturplan innehålla några skrivningar om vikten av att värna upphovsrätt för kulturskapare i regionen. Planen bör konkret ta upp hur regionen avser att hantera frågorna kopplade till kulturskapares yrkesverksamheter och villkor. KLYS ser gärna att regionerna gör tydliga konstateranden att upphovsrätten är en viktig förutsättning för konstnärlig och kulturell utveckling, och att upphovsrättsliga ersättningar aldrig är något man kan bortse från vid uppdrag till kulturskapare och konstnärer och vid användning av deras verk och prestationer. Vid anslagsgivning till konst och kultur, t ex vid digitalisering och digitalt tillgängliggörande av konst och kultur, måste det alltid tas höjd för kostnader för upphovsrättsliga ersättningar till olika upphovsrättsinnehavare, däribland upphovspersoner och utövande konstnärer.

⁷ <https://klys.se/klys-om-regeringens-strategi-for-foretag-i-kulturella-och-kreativa-branscher/>

Vi vill även påminna Region Blekinge om samtidens ytterst snabba teknikutveckling när det gäller AI och utmaningar för upphovsrätten i ljuset av den. Offentligt finansierade kulturverksamheter bör agera förebildligt när det gäller respekt för upphovsrätten och det mänskliga skapandet. KLYS arbetar just nu med att ta fram rekommendationer för användning av generativ AI i professionella verksamheter, som också riktar sig till verksamheter i regioner och kommuner. För mer information om hur konstnärspolitikerna bör förhålla sig till AI se KLYS särskilda AI-strategi⁸.

Relevanta regionala satsningar på digitaliseringens möjligheter bör även inkludera spridning av kunskap om upphovsrätten och om och när avtal måste skrivas och ersättning utgå. Regionen bör därför stödja intern och extern kompetensutveckling som belyser digitaliseringens och upphovsrättens möjligheter och utmaningar, även för upphovsrättsinnehavare i regionen. Detta är särskilt viktigt om regionen avser att seriöst arbeta för att främja kulturskapares villkor, vilket ju tydligt hävdas i regionens kulturpolitiska mål.

7 Synpunkter gällande de olika konstområdena

7.1 Scenkonst; teater, dans, cirkus och musik

KLYS och KLYS medlemsorganisation **Fackförbundet Scen & Film** har följande synpunkter gällande planens avsnitt om scenkonst och film:

Film och rörlig bild – behov av en tydligare vision och konkreta mål

Avsnittet om film och rörlig bild saknar en tydlig vision och konkreta mål för hur Blekinge kan utvecklas som en attraktiv plats för filmskapare och en region med en stark filmkultur.

Beskrivningen är för allmänt hållen och saknar en framåtblickande strategi som kan inspirera och engagera både filmskapare och publik.

I stället för enbart en ambition att "öka tillgängligheten" till film, behövs tydliga och mätbara mål för att följa upp och utvärdera verksamheten. Exempelvis skulle regionen kunna sätta upp mål för:

- Antalet filminspelningar i Blekinge.
- Antalet regionala filmproduktioner som når nationell distribution.
- Antalet deltagare i filmpedagogiska aktiviteter.

Dessa mål skulle kunna bidra till en mer dynamisk filmkultur i regionen och skapa tydliga riktlinjer för utvecklingen.

Vi ser det som positivt att kulturplanen lyfter behovet av talangutveckling och förbättrade förutsättningar för filmproduktion. Dock nämns ekonomiskt stöd till filmproduktion endast i ett stycke, medan det i avsnitten om teater och dans står mer allmänt att stöd och "utökade möjligheter" behövs. Vi efterfrågar en tydligare strategi för hur filmproduktionen i Blekinge ska utvecklas.

Stöd till produktion och arbetsmöjligheter för filmskapare

En annan viktig aspekt är att kulturplanen behöver adressera behovet av bättre arbetsmöjligheter för filmskapare i Blekinge. För att skapa en hållbar filmkultur måste goda arbetsvillkor säkerställas,

⁸ <https://klys.se/ai-artificiell-intelligens/>

och det behövs fler insatser för kompetensutveckling och branschdialog. Stödet till filmproduktion bör förstärkas, och en regional filmfond för att ekonomiskt stödja filmprojekt i Blekinge kan vara en väg framåt.

Filmpedagogik och barn och ungas delaktighet

Kulturplanen saknar en fördjupad beskrivning av hur filmpedagogiken i Blekinge ska utvecklas. Vilka konkreta insatser planeras för att öka kunskapen om film hos barn och unga? Regionen bör satsa på att etablera ett regionalt filmpedagogiskt centrum och integrera film i skolundervisningen och kulturskolan.

Bra med jobbmöjligheter, men en filmpedagog är inte en filmskapare, kulturplanen bör inte vara alltför nöjd med att filmskapare ges möjlighet att jobba med annat än att skapa film... Att "utöka sin försörjningspalett" blir lite som en eufemism. Det kan inte bli en ersättning för att stärka förutsättningarna för professionella filmskapare.

Scenkonst – teater, dans och cirkus

Avsnittet om teater på sidan 32 innehåller viktiga skrivningar om behovet av ändamålsenliga lokaler, både för föreställningar och för daglig träning, repetitioner och verkstäder. Vi ser också positivt på att tillgänglighet nämns inte bara för publik, utan även för yrkesverksamma scenkonstnärer, vilket kan bidra till ökad mångfald och representation. Dock saknas tydliga strategier för hur teaterns roll i regionen ska stärkas.

Vi saknar också skrivningar om kompetensutveckling för kulturskapare inom teaterområdet, vilket nämns för andra konstformer i planen. Kompetensutveckling är avgörande för att säkerställa en stark och hållbar scenkonst i Blekinge, och bör inkluderas som en del av utvecklingsstrategin. På sidan 23 står det att "kompetensförsörjningen [behöver] utvecklas" för yrkeskategorier som scentekniker, maskörer osv, vilket är viktigt. Det står även att kunskapen om kulturskapares förmågor och värdeskapande behöver öka, vilket är positivt. Dock är detta inte samma sak som kompetensutveckling för kulturskaparna själva, vilket vi anser bör prioriteras.

Det är positivt att behovet av verkstäder, replokaler och scener lyfts i den särskilda satsningen på sidan 9, men det borde finnas mer konkreta planer kring hur dessa satsningar ska genomföras. På sidan 35 nämns cirkus mycket kortfattat. Vi efterfrågar en mer utförlig beskrivning av hur cirkuskonsten kan utvecklas i Blekinge, exempelvis genom stöd till kompanier, utbildningsinsatser eller nätverksskapande. Cirkus är en växande konstform och förtjänar en tydligare plats i kulturplanen.

Kollektivavtal samt löneindexuppräknings

KLYS och Fackförbundet Scen & Film välkomnar avsnittet "Ersättning" på sidan 24, men trots en bra redogörelse där saknas det i planen skrivningar om gällande kollektivavtalsnivåer. Avtalsfrågor gäller i olika former inom samtliga konstområden, och utifrån olika avtalspolicys, som t ex att MU-avtal för bild och form är något helt annat än kollektivavtal för t ex orkestermusiker. Sådant här bör förtydligas, förklaras och understrykas tydligare i en regional kulturplan än vad som görs i remissversionen.

Vi vill i övrigt gällande hela området scenkonst och musik påminna regionen om den generella problematik som är synnerligen kännbar på scenkonstområdet – att kulturinstitutionerna långsiktigt har svårt att upprätthålla och utveckla verksamheten, eftersom uppräknings av medel inte sker i samma takt som löne- och prisökningar.

7.2 Bild- och form

Konstnärernas Riksorganisation företräder 3 500 professionella bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare i Sverige. Organisationen arbetar för konstnärlig frihet och goda villkor för bild- och formkonstnärer.

Kontaktperson: Jon Brunberg
Telefon: 070-275 59 29
E-post: jon.brunberg@kro.se

KLYS vill utöver detta avsnitt om bild och form hänvisa till Konstnärernas Riksorganisations separat inlämnade mer utförliga yttrande om bild- och formområdet i Region Blekinges kulturplan.

Professionell bild- och formkonst i kultursamverkansmodellen

Regionernas fördelning av statsbidraget för regional kultur ska främja en god tillgång för länets invånare till sju kulturområden. Ett av dessa områden är ”Professionell bild- och formverksamhet” som kom med som ett eget område i modellen 2018.

Kulturrådets rapport *På flera ben*, som är en tematisk undersökning av det professionella bild- och formområdet inom kultursamverkansmodellen från 2025, visar att 2,5 procent av statliga, regionala och kommunala medel som fördelas via kultursamverkansmodellen går till verksamheter inom Kulturrådets kategori professionell bild- och formkonst samt vissa konsthallar. Även om siffran inte inkluderar bild- och form inom läns museernas verksamheter eller verksamheter som kategoriseras som konst- och kulturområdesövergripande så är det tydligt att medlen till de olika konstområdena måste fördelas jämnare.⁹

Bild- och formkonstnärernas ekonomiska och sociala villkor

Ett vitalt och utforskande konstliv kräver att konstnärerna kan verka under rimliga arbetsvillkor. En stor utmaning är bild- och formkonstnärernas låga inkomster. Vår rapport *Utsikt från ateljéerna – Rapport 1: bild- och formkonstnärernas inkomster och verksamheter* visar att medianen av bild- och formkonstnärernas sammanräknade förvärvsinkomst är 15 036 kr i månaden. Det är mindre än hälften av medianlönen i Sverige som år 2023 var 36 500 kr i månaden.¹⁰

De allra flesta bild- och formkonstnärer driver sina verksamheter i företagsform. Det finns vare sig anställningar eller kollektivavtal för denna yrkesgrupp. Det är av yttersta vikt att regionen agerar förebildligt och följer de avtal och arvodesrekommendationer som gäller i branschen och säkerställer att bild- och formkonstnärer får skäliga ersättningar när de tar uppdrag med till exempel utställningar, gestaltningsuppdrag, föreläsningar eller pedagogiskt arbete för arrangörer med ett regionalt uppdrag.

Därför är det utmärkt att regionen i kulturplanen skriver att en av uppgifterna för den regionala kulturpolitiken tillsammans med staten och kommunerna är att stärka professionella kulturskapares villkor (sid 23) och att kulturplanen även pekar på de låga inkomsterna för bild- och formkonstnärer.

9 Kulturrådet, *På flera ben – en tematisk undersökning av det professionella bild- och formområdet inom kultursamverkansmodellen*, 2025.

10 Konstnärernas Riksorganisation, *Utsikt från ateljéerna – Rapport 1: bild- och formkonstnärernas inkomster och verksamheter* (2025).

Skäliga ersättningar och MU-avtalet

Det är mycket bra att regionen i kulturplanen tar upp upphovsrätten som central för att professionella kulturskapare ska få en skälig ersättning för det arbete som utförs (sid 24). Tyvärr nämns inte i kulturplanen vikten av att tillämpa vedertagna avtal och arvodesrekommendationer i branschen när konstnärer anlitas av regionen eller av verksamheter som får stöd av regionen. För bild- och formkonstnärer är det så kallade MU-avtalet, avtalet för medverkans- och utställningsersättning, särskilt viktigt och det är därför utmärkt att avtalet nämns på sidan 24, även om vi gärna hade sett formuleringar som tydligt uttryckte att regionen skall använda sig av MU-avtalet när man anlitar konstnärer för utställningsuppdrag.

MU-avtalet reglerar ersättningar till konstnärer och andra upphovspersoner vid utställningsuppdrag. Det har slutits mellan Konstnärernas Riksorganisation och andra bildskaparorganisationer och svenska staten. Avtalet är bindande för statliga arrangörer men den reviderade versionen, som trädde i kraft den 1 januari 2024, tydliggör att avtalet också avser att etablera en god branschpraxis också för andra arrangörer än statliga.

Tyvärr får konstnärer som ställer ut i kommunal eller regional regi alltför ofta oskäliga ersättningar eller inga ersättningar alls. Det är oerhört viktigt att det offentliga agerar förebildligt när det gäller arvoderingar och vi vill att stat, regioner och kommuner tydligt deklarerar att man skall sluta avtal enligt branschpraxis och de standardavtal som finns inom kultursektorn och agerar förebildligt när det gäller arvodering. Därför är det också av största vikt att det skrivs in i strategiskt viktiga dokument, som kulturplanen, att MU-avtalet skall följas och att regionen budgeterar så att avtalet kan följas.

Ett sätt att säkerställa att konstnärer får skäligt betalt är att göra som Göteborgs stad som har antagit en riktlinje för arvodering när konstnärer anlitas av kommunen i kulturnämndens verksamheter som styr det gemensamma arbetet i förvaltningen – med ambitionen att alltid arvoda konstnärer fullt ut för det arbete de lägger ned vid utställningar i stadens regi.¹¹ Vi vill också framhålla Västra Götalandsregionen som en förebild eftersom de i budgeten för 2025 skjutit till 5 miljoner kronor för att finansiera MU-avtalet hos utställningsarrangörer i Västra Götaland med regionalt uppdrag.¹²

Vi föreslår att Region Blekinge:

- säkerställer att MU-avtalet tillämpas vid utställningar av bild- och formkonst i länet av utställningsarrangörer med regionalt uppdrag eller stöd från regionen och att dessa ges ekonomiska förutsättningar att kunna ge skäliga ersättningar vid utställningar och andra uppdrag.
- tar fram en riktlinje för arvodering av konstnärer och utövare i regionens verksamheter som säkerställer skäliga ersättningar vid uppdrag med ett nyckeltal som visar hur mycket i budgeten som behöver skjutas till för att nå full kostnadstäckning för skäliga ersättningar.

11 Göteborgs stad, *Riktlinje för arvodering vid engagemang av konstnärer och utövare i nämndens verksamheter*, antagen i Kulturnämnden 2020-02-06 §15 dnr 0741/18; Konstnärernas Riksorganisation, *Riktlinjer och nyckeltal*, <<https://kro.se/rapporter/riktlinjer-och-nyckeltal-mu-avtalet/>>.

12 Konstnärernas Riksorganisation, *5 miljoner mer till MU i Västra Götaland!*, 2024-05-31, <<https://kro.se/nyheter/5-miljoner-mer-till-mu-i-vastra-gotaland/>>.

Professionell bild- och formkonst

Kulturplanen beskriver på ett bra sätt utvecklingen för bild- och formkonsten i regionen under rubriken "Konst" på sidorna 36–37 och lyfter särskilt det regionala resurscentret "Konst i Blekinge" som etablerats i Ronneby i samverkan mellan regionen och Ronneby kommun. Vi tycker arbetet med resurscentret är föredömligt och det är utmärkt att man avser att fördjupa samarbetet och vidareutveckla verksamheten. Vi ser också att Blekinges arbete i Regionsamverkan Sydsverige Bild och form kan innebära bra möjligheter att stärka bild- och formområdet i regionen.

Utveckling av bild- och formområdet

Det är utmärkt att regionen på sidan 37 tydligt skriver att "Länets konstnärer ska syn-liggöras, konstnärsdrivna initiativ uppmuntras samt verkstäder och produktionsplatser utvecklas. Konstnärer i länet behöver ökad tillgång till ändamålsenliga lokaler att verka och visa sin konst i". Med sina låga inkomster har konstnärer ofta svårt att hitta produktionslokaler till rätt hyresnivå. Flera kommuner i Sverige har därför infört ateljéstöd till individuella konstnärer eller subventionerat hyror till ateljéföreningar.

Vi föreslår att Region Blekinge:

- gör återkommande kartläggningar av behovet av infrastrukturella satsningar på ateljéer, kollektivverkstäder och andra konstnärliga produktionsplatser i länet och tar fram en strategi för att möta behovet.
- inför ett ateljéstöd till individuella konstnärer och ateljéföreningar.
- säkerställer att konstnärliga produktionsplatser som ateljéer, kollektivverkstäder och utställningsrum finns med i samhällsplaneringen och bebyggelseutvecklingen i hela regionen.

För bild- och formkonstnärer är det mycket viktigt att det finns gallerier, konsthallar och andra utställningsrum.

- Vi föreslår att regionen tar fram en strategi och handlingsplan för att öka antalet utställningsplatser i länet och förbättra möjligheterna för länets konstnärer att ställa ut.

Det är utmärkt att Region Blekinge också ska främja "Arbetet med att stärka begreppen konstnärlig frihet, yttrandefrihet och armlängds avstånd inom konst-området". Vi efterlyser konkreta exempel på hur man avser att genomföra detta.

Offentlig konst, enprocentsregeln och gestaltad livsmiljö

Det är utmärkt att Region Blekinge arbetar strategiskt med politikområdet gestaltad livsmiljö och att man tydligt inkluderar konsten som en del av detta område. Vi vill här påpeka att det är viktigt att bild- och formkonstnärernas kompetens tillvaratas i detta arbete.

Det är mycket bra att kulturplanen nämner den så kallade enprocentsregeln som är en princip för att finansiera offentlig konst där en fast andel av investeringsbudgeten i byggprojekt går till konstnärliga gestaltningar. Idag avsätter regionen 0,5 procent. Vi vill gärna se att andelen är minst en procent. Vi föreslår att Region Blekinge:

- arbetar för att minst en procent av investeringsbudgeten vid byggprojekt avsätts för konstnärliga gestaltningar.
- avsätter en del av de medel som genereras av enprocentsregeln till en pott för att finansiera offentlig konst i de delar av länet där det inte byggs lika mycket.

7.3 Fotografi

KLYS är medvetet om att *fotografi* formellt sett inte är ett eget verksamhetsområde inom kultursamverkansmodellen, men vår medlemsorganisation **Svenska Fotografers Förbund (SFF)** vill till Region Blekinge förmedla följande synpunkter på kulturplaneremissen.

SFF ser positivt på regionens mål att höja kunskapen och förståelsen för kulturens värde inom alla samhällssektorer och arbeta med det tvärpolitiskt. Det ser vi också som viktigt för att uppnå regionens andra mål om att stärka förutsättningarna för professionella kulturskapare att verka och utvecklas i Blekinge. En viktig åtgärd är att säkerställa att offentliga aktörer – som är stora bildköpare – inte fallerar när det kommer till att betala för sitt nyttjande av fotografiska bilder och verk, vilket vi tyvärr allt för ofta blir varse om sker vid beställningar och upphandlingar av fotografiska tjänster. De yrkesverksamma kulturskaparna måste ges bättre arbetsvillkor och uppdragsgivare respektera upphovsrätten samt ge rimlig och proportionerlig ekonomisk ersättning för deras arbete, i enlighet med de nya reglerna i upphovsrättslagstiftningen gällande den digitala marknaden som implementerades 1 januari 2023. SFF har rekommendationer kring arvorden och prissättning att tillgå för regionens aktörer vid beställning och inköp av fotografi. Och sedan i februari 2025 har SFF också gemensamma riktlinjer med Svenska Tecknare som ger offentliga aktörer stöd vid upphandling av fotografi och illustration. Vi vill också lyfta att namngivning av fotografer är praxis och vi anser att det är ytterst få situationer där det inte är praktiskt eller tekniskt möjligt.

Vad gäller kulturella och kreativa branscher så instämmer vi inte i att det snarare är en näringspolitisk än kulturpolitisk fråga. Just den typen av resonemang bidrar till att skapa de glapp som drabbar den skapande kärnan. Fotografer är en grupp som tyvärr ofta lätt faller mellan olika ansvar och insatser, framför allt mellan kultur och näring. I takt med gig-ekonomins utveckling växer en arbetsmarknad med sämre villkor fram. Digitaliseringen skapar en mängd nya möjligheter inom kulturlivet men har inte i någon större utsträckning främjat fotografers (eller andra kulturskapers/upphovspersoners) möjligheter att få skäligt betalt, snarare tvärt om. Förutsättningarna måste bli bättre att leva och verka utifrån sitt kreativa yrke, vilket tydlig kopplar till Region Blekingens andra kulturpolitiska mål.

Vad gäller den regionala bild- och formverksamheten vill vi understryka fotografin som en viktig del av bild- och formområdet med sina unika förutsättningar, möjligheter och behov. Insatser i form av fler utställningsplatser för fotografi, samtal kring fotografi, mörkrum på KKV-verkstäder och studios att hyra för rimlig kostnad skulle bidra till bättre förutsättningar för fotografer verkandes inom regionen. Vi är glada att se att regionen arbetar i överensstämmelse med MU-avtalet och arbetar för att öka kunskapen om detta samt om upphovsrätten. Den 1 januari 2024 trädde ett nytt MU-avtal i kraft. Vi vill uppmärksamma att MU-avtalet är tecknat mellan Kulturrådet och KRO, Svenska Tecknare och oss på SFF och gäller därmed även fotografer.

Många fotografer arbetar idag med både stillbild och rörligt. En del fotografer arbetar både med video/uppdragsfilm och långfilm, likväl fiktion som dokumentärt precis som inom stillbilden. Vi ser att stillbilden också är en viktig väg in för att på sikt arbeta med den rörliga bilden. När det kommer till den regionala biblioteksverksamheten och det litterära vill vi understryka att fotografer inte enbart "illustrerar" andras böcker utan fotografiska böcker är en genre – som ofta hamnar i skymundan av övrig litteratur. Vad gäller medie- och informationskunnighet och bibliotekens roll vill vi uppmärksamma regionen på att den visuella läskunnigheten är generellt låg bland unga och utvecklingen av AI ställer allt högre krav på att kritiskt kunna granska stillbild och rörlig bild.

8 Avslutningsvis

KLYS är på det stora hela högst positiv till Region Blekinges förslag till ny kulturplan för perioden 2026-2029. Planen hör till de bästa som vi har granskat de senaste åren. Konstnärspolitiska frågor ges stort utrymme och det är mycket kompetent skrivet om det mesta. Möjligen finns det anledning att anmärka på att texten bitvis blir allt för ämnesmässigt övergripande och "pratigt" resonering om kulturen och samhället i stort framför att vara just en verksamhetsorienterad regional kulturplan med lokal förankring.

Vi vill också påpeka att flera textstycken i planen återkommer likadana; kopierade från avsnitt till avsnitt, vilket borde kunna undvikas med en mer effektiv innehållsdisposition. Det finns också en risk för att de ganska allmänt formulerade kulturpolitiska målen för Region Blekinge kanske blir svåra att specificera kopplat till insatser i sak. Det är också lite oklart att utifrån planen få en överblick över hur resursfördelningen kommer att balanseras mellan olika konstområden.

Armlängds avståndsprincipen, konstnärlig frihet och yttrandefrihet framhålls väl i planen, liksom även hur regionen hanterar kulturskarpares upphovsrättsliga frågor. Kanske kan det formuleras tydligare i planen i vilken grad yrkesverksamma kulturskapare i gemen, och kulturskaparrådet i synnerhet, ska konsulteras och ges insyn i löpande uppföljningsarbete och framtagande av årliga handlingsplaner?

KLYS vill slutligen tacka Region Blekinge för att vi gavs tillfälle att inkomma med dessa synpunkter på remissversionen av kulturplan för 2026-2029. Vi ser fram emot fortsatta samtal om kultur- och konstnärspolitiska frågor, både med kultur- och fritidsavdelningens tjänstepersoner och regionala politiker.

För KLYS,

Carl Liungman
Regionalpolitisk strateg

KLYS – EN SAMLAD RÖST FÖR SVERIGES KULTURSKAPARE

Sveriges Författarförbund, Dramatikerförbundet, Svenska Journalistförbundet, Läromedelsförfattarna, Konstnärernas Riksorganisation, Svenska Tecknare, Svenska Fotografers Förbund, Föreningen Svenska Tonsättare, SKAP, Federationen Svenska Musiker, Fackförbundet Scen & Film, Sveriges Scenkonstregissörer, Oberoende Filmarens Förbund, Unionen- fackklubben vid SR, SVT och UR